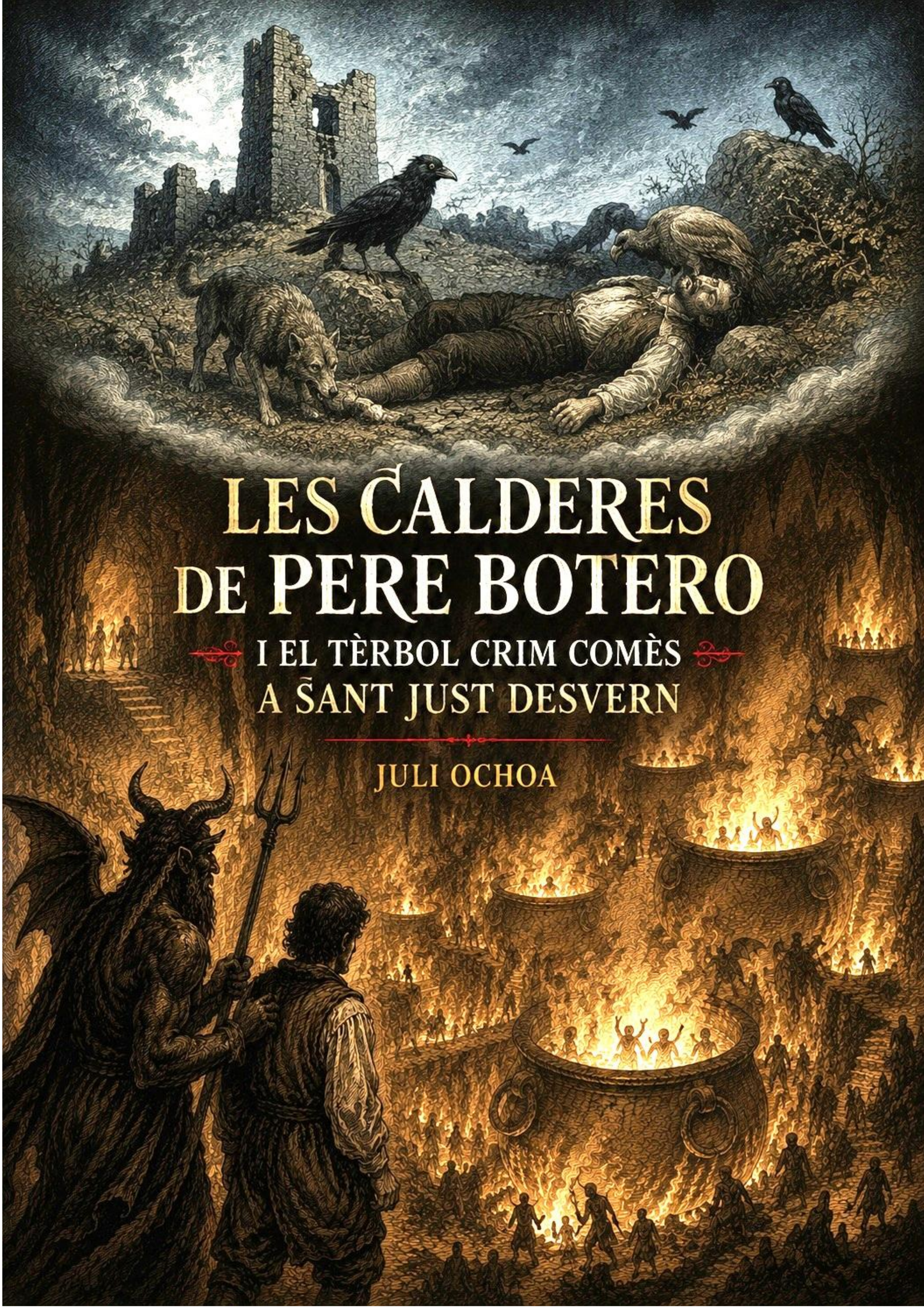

LES CALDERES DE PERE BOTERO

I EL TÈRBOL CRIM COMÈS A SANT JUST DESVERN

JULI OCHOA

Il·lustració de la portada: L’execrable crim comès a Sant Just Desvern, una de les causes per les quals hi havia uns quants condemnats al càstig etern, tal com ho va poder veure Pere Porter quan va visitar l’infern.

Llibre no venal
Maquetació i edició de l’autor
Sant Just Desvern (Baix Llobregat), juny de 2026

LES CALDERES DE PERE BOTERO

I EL TÈRBOL CRIM COMÈS A SANT JUST DESVERN.

Juli Ochoa González

La veritat oculta rere el vel del mite

Diuen que la llegenda és la germana petita de la història. Tota faula popular, per molt que estigui amarada de fantasia acumulada al llarg de les generacions, amaga un nucli irrefutable de veritat. El món sencer admira el cèlebre viatge als inferns que l'insigne Dante Alighieri va plasmar a la *Divina Comèdia*, però la tradició catalana posseeix el seu propi heroi d'ultratomba: Pere Porter (erròniament popularitzat com a Pere Botero). Aquest pagès de Tordera va protagonitzar, a l'alba del segle XVII, una de les cròniques de descens a l'inframón més fascinants d'Europa.

Fig. 1 – Un precedent del mític viatge de Pere Porter: Dante Alighieri és guiat pel poeta Virgili en el seu descens als inferns (Detall d'una pintura d'Eugène Delacroix).

Més enllà de la sorprenent justificació d'un deute econòmic terrenal, la seva odissea infernal va destapar una xarxa de corrupció judicial a la ciutat de Barcelona i, de manera molt especial, va treure a la llum un tèrbol i oblidat crim de sang que va commocionar la petita comunitat de Sant Just Desvern.

Aquest relat és una crònica on la burocràcia, la màgia, la injustícia humana i els llimbs es fonen sota el cel de Catalunya.

El deute injust i l'origen de la dissort

L'origen de tot plegat es troba en les penúries econòmiques d'una família pagesa. Pere Porter va néixer l'any 1571 a la vila de Tordera, en el si de la masia coneguda com a Mas Portés. A les acaballes del segle XVI, el camp català patia les conseqüències d'anyades estèrils i males collites, fet que va obligar el pare d'en Pere a demanar un crèdit per comprar blat a un comerciant anomenat Just, també veí de Tordera. El deute ascendia a la considerable xifra de 600 lliures, formalitzat mitjançant una acta de

debitori amb escriptura de terç, que obligava solidàriament tots els béns i les persones de la família.

Fig. 2 – L'embargament dels bens de Pere Porter.

Tot i que el pare d'en Pere va pagar escrupolosament fins a l'últim ral abans de morir, el notari encarregat de registrar la cancel·lació, Gelmar Bonsoms, va actuar de mala fe o amb negligència a causa d'unes desavinences personals amb la família. Bonsoms va morir poc després sense haver deixat constància oficial de la liquidació en els llibres públics.

Anys més tard, el 23 d'agost de 1608, vigília de Sant Bartomeu, la tragèdia va trucar a la porta d'en Pere Porter. Els oficials de la cort d'Hostalric, capital judicial del vescomtat de Cabrera, es van presentar a casa seva amb una ordre d'execució. Davant de la seva muller i els seus fills, els ministres de la llei van començar a inventariar tots els seus béns mobles i immobles. Malgrat les desesperades protestes d'en Pere, que assegurava que el deute havia estat extingit feia més de vint anys, la llei escrita determinava el contrari. Veient que es volien emportar la roba de casa i que el conduïen directament a la presó, Porter va suplicar una treva: aniria a Maçanet de la Selva, on uns deutors li devien diners, per intentar reunir la quantitat reclamada. Commoguts per la bona reputació de l'home, els oficials li van concedir fins a l'endemà.

El pacte a l'estany de Sils i l'entrada a l'Infern

Afligit i capficat, Pere Porter va emprendre el camí ral en direcció a Maçanet. En els seus planyaments, segons recull la tradició, va arribar a exclamar un lament nefast: «Així el diable em vulgui acompanyar a parlar amb el maleït notari!». Poc després, en arribar a les immediacions de l'estany de Sils -una zona pantanosa que la imaginació popular sempre havia considerat com un indret maleït i propici a les aparicions demoníaques-, Porter es va trobar amb un jove cavaller elegantment vestit. El jove cavalcava un cavall i en menava un altre de buit.

Fig. 3 – La trobada al costat de l'estany de Sils.

En veure la profunda tristesa del pagès, el misteriós personatge va insistir a saber el motiu de la seva pena i es va oferir a ajudar-lo en tot.

Després d'explicar-li el drama de l'acta de cancel·lació desapareguda

del notari Bonsoms, el jove el va convidar a pujar a la cavalcadura buida per fer camí junts. En el precís instant en què en Pere va muntar el cavall i es va senyar, l'atmosfera es va transformar. Els cabells se li van eriçar i, amb horror, va sentir com els dos animals començaven a parlar entre ells amb veus d'ultratomba.

Fig. 4 – Pere Porter i el dimoni van a cavall cap a l'infern.

El cavaller es va girar i, amb un somriure gèlid, va confessar la seva vertadera identitat: «Teniu-vos bé a cavall, que jo sóc el Diable». L'espantat pagès es va aferrar a la sella tot clamant: «Jesús, salveu-me! Verge Santa Maria, siau en mi!».

A partir d'aquell moment, les bèsties van arrencar a córrer a una velocitat sobrenatural, travessant muntanyes, mars, valls i abismes en un viatge que va durar amb prou feines una hora. Finalment, es van endinsar per la gola d'una profunda cova. La versió barcelonina afirma que es tractava de la cova d'en Pau, a Hostalric, una de les entrades naturals de l'infern segons el folklore de la Selva. En creuar el llindar, van aparèixer en una immensa plana encesa en flames, on una multitud de condemnats patien turments indescriptibles sota la vigilància de legions de dimonis.

El tèrbol crim de Jaume Carbonell a Sant Just Desvern

Fig. 5 –Durant la seva visita a l'infern, Pere Porter va poder admirar les famoses "Calderes de Pere Botero" .

L'estada de Pere Porter a l'Infern es va dilatar durant cinc setmanes, un temps en què va ser testimoni de les tortures que patien els pecadors i de les cèlebres calderes on bullien les ànimes, batejades des d'aleshores per la cultura popular catalana com les «Calderes de Pere Botero». El diable el portava enmig de la fana de condemnats buscant l'ànima del notari Gelmar Bonsoms, però en aquest trànsit, en Pere va poder reconèixer nombrosos personatges de l'època, veïns de Tordera, d'Hostalric i de Barcelona que havien mort feia poc, o que fins i tot encara eren vius en el món terrenal, però que ja tenien el seu lloc reservat als llimbs de la condemnació.

De tots els passatges que Porter va deixar escrits, el més fosc, colpidor i rellevant per a la microhistòria de la comarca del Baix Llobregat és el que fa referència a un crim sagnant comès a Sant Just Desvern.

Fig. 6 – Can Madorellet, una de les cases de la sagrera santjustenca, en la que vivía l'infortunat Jaume Carbonell.

En un moment determinat del seu periple, Porter va girar el cap i va veure quatre ànimes que patien uns turments especialment cruels i violents. Encuriosit pel rigor del seu càstig, va demanar qui eren i quines malifetes havien comès en vida. La resposta el va deixar estupefacte: aquells quatre condemnats havien estat els màxims dignataris de l'administració de justícia de la ciutat de Barcelona en el canvi de segle. Es tractava de l'antic veguer de la ciutat, el seu assessor jurídic, el notari de la mateixa vegueria i el procurador fiscal.

La raó de la seva eterna condemnació no era un pecat comú, sinó haver corromput i manipulat deliberadament la justícia per encobrir un assassinat espantós que s'havia comès anys enrere a Sant Just Desvern. La víctima havia estat Jaume Carbonell, un honorable pagès santjustenc que vivía a can Madorellet, una casa de pagès situada a la Sagrera, molt propera a l'església parroquial, que havia estat emboscat i mort en una de les zones més feréstegues i solitàries del poble.

El crim havia estat d'una brutalitat inusitada: els assassins van abandonar el cos a la intempèrie, gairebé enmig de la boscúria, on va ser trobat dies després quan el cadàver ja començava a ser devorat pels gossos i els animals carronyaires.

Fig. 7 – L'execrable crim comès a Sant Just Desvern.

La crònica de Pere Porter no aclareix els motius de l'assassinat ni revela la identitat dels autors materials de la mort de Carbonell. Tanmateix, ofereix un detall burocràtic esfereïdor que demostra la complicitat directa i la corrupció dels alts magistrats barcelonins amb els assassins: les certificacions oficials de defunció que el veguer i el seu notari van emetre en l'exercici del seu càrrec havien estat redactades i signades ¡DÓS DIES ABANS QUE ES PRODUÏS LA MORT REAL DE LA VÍCTIMA!.

L'aristocràcia judicial de Barcelona havia planificat i emparat legalment el crim de Sant Just, assegurant la impunitat dels executors a canvi de favors o suborns que la història no ha desvelat. Per aquesta raó, aquells que havien de vetllar per la llei cremaven a l’infern de Pere Porter.

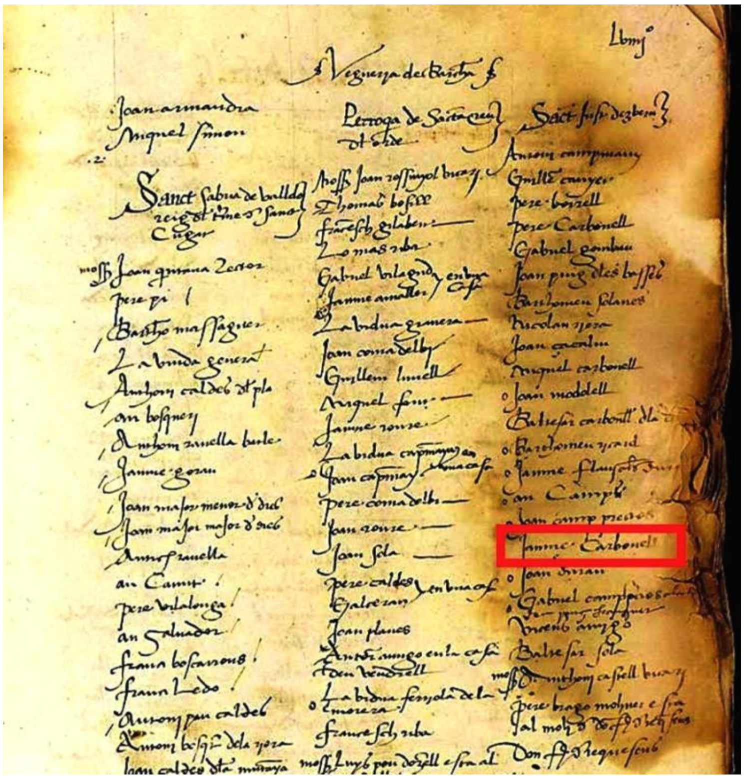

Fig. 8 – El santjustenc Jaume Carbonell recollit a les pàgines del fogatge de l’any 1515.

L'anàlisi històrica moderna de Sant Just Desvern permet identificar clarament la identitat d'aquesta víctima colpejada per la injustícia. Tot apunta que es tractava de Jaume Carbonell de la Plaça, el cap de casa i propietari de la masia que en aquella època es coneixia amb aquest mateix nom, i que en l'actualitat correspon, tal com us deia abans, a Can Madorellet. Jaume Carbonell era un home respectat i d'una edat un tant avançada, tal com consta en els registres del Fogatge de l’any 1515. Fill de Pasqual Carbonell de la Plaça i de la seva esposa Genissa, s'havia casat l'any 1477 amb Violant Canyet, filla de Bernat Canyet i de Maria, amos de la veïna masia santjustenca de Can Roldan, a tocar de la riera.

Malgrat l'impacte d'aquella mort violenta i l'intent d'ocultació per part de les autoritats de Barcelona, la família Carbonell va aconseguir retenir la propietat de la masia de Can Carbonell de la Plaça durant més d'un segle. No va ser fins a l'any 1676 que la titularitat va canviar de llinatge, arran del matrimoni de la pubilla Maria Carbonell Gener amb un jove fadristern anomenat Pastor Modolell Rovira. Aquesta unió va donar origen a la denominació actual de Can Madorellet, tancant així un dels capítols més tèrbols i silenciats de la crònica negra santjustenca.

La topada amb el notari Bonsoms i la confessió

Després de presenciar el càstig dels jutges corruptes, Pere Porter va continuar la seva cerca fins a trobar, finalment, l'ànima del seu enemic jurat: el notari Gelmar Bonsoms, qui cremava enmig de turments espantosos. En veure'l, Porter va tornar a invocar els noms de Jesús i de Maria amb tanta força que les legions de dimonis, horroritzades i incapaces de suportar les paraules divines, van començar a colpejar el funcionari mort per obligar-lo a parlar i el pagès vivent per fer-lo callar.

Aclaparat pel càstig infernal i per la presència del seu antic convilatà, Bonsoms va confessar la veritat i va indicar amb precisió mil·limètrica on es trobava el document que salvaria la família Porter de la ruïna:

«Ves a la meva antiga casa d'Hostalric. A la sala principal trobaràs un armari de fusta. Situa't davant d'ell, compta set rajoles des de la paret i aixeca des de la setena fins a la dotzena. Allà sota hi trobaràs amagat un manual petit de firmes d'actes; obre'l per la fulla número vint-i-set i hi veuràs la cancel·lació del deute.»

El retorn a la terra: El miracle de Sagunt i la incomprensió

Un cop obtinguda la informació, Pere Porter va exigir sortir d'aquell lloc horrible, però el diable es va negar a ajudar-lo, al·legant que la seva feina era fer entrar ànimes a l'infern, no pas treure-les. Desesperat, Porter va fer el senyal de la creu i va suplicar la intervenció celestial. De cop i volta, se li va aparèixer un home misteriós vestit de pelegrí, resplendent com un romeu, que li va estendre l'extrem del seu bordó. Porter el va agafar i, en un tust, es va trobar caminant completament sol pels afores d'una vila, sota la llum del sol.

Fig. 9 – Pere Porter surt finalment de l'infern ajudat per un misterios pelegrí.

Afamat i desorientat, va pensar que es trobava en algun punt del vescomtat de Cabrera, a prop de casa seva. S'acostà a una dona que venia pa i li va pagar amb un ral català boscater. La venedora, estranyada, va rebutjar la moneda i va començar a cridar dient que aquella divisa era estrangera i que no s'acceptava en aquella terra. L'avalot va atreure una gernació que li va explicar la increïble veritat: no era a Catalunya, sinó a la vila de Morvedre (l'actual Sagunt), al regne de València, a més de seixanta llegües de la seva llar. En sentir allò, aclaparat per l'esgotament i l'impacte emocional, Porter va caure esmortuït a terra i va perdre el coneixement.

Sortosament, un veí de Tordera anomenat Jaume, que es trobava a València per negocis, el va reconèixer enmig del carrer. Porter estava macilent, tan flac que semblava que els ossos li haguessin de foradar la pell. En Jaume el va portar a la posada i el va cuidar durant setmanes, ja que el pagès va trigar un mes a recobrar la salut i la parla. Quan en Jaume li va preguntar quants dies feia que havia marxat de casa, en Pere va respondre que només havia passat una nit, des del vespre del 23 d'agost. El seu amic el va corregir

amb astorament: el calendari marcava ja el dia de Sant Daniel, l'1 de setembre. Havien passat molts dies sense menjar, beure ni dormir en el món terrenal.

Malgrat que en Jaume pensava que en Pere havia patit una alienació mental, aquest va decidir emprendre el camí de tornada a Tordera a peu. El dia de Tots Sants de 1608, en Pere Porter va creuar la portalada de l'església d'Hostalric. La seva aparició va provocar un autèntic daltabaix: tothom el donava per mort o per desaparegut, i la notícia de les seves històries infernals —que en Jaume ja havia anticipat per carta— corria de boca en boca. La gent del poble en feia burla i feia riota de les seves paraules, demanant-li amb ironia com s'estava a l'infern, al que ell responia seriosament: «Pregunteu-ho als vostres parents, que a molts d'ells els he vist allà ballant enmig de les flames».

La prova de la rajola i la intervenció de la Inquisició

Cansat de ser tractat com un boig pels seus propis veïns i familiars, Porter va decidir posar fi a la incredulitat general. El 2 de novembre, Dia dels Difunts, es va presentar davant del batlle de Tordera i li va demanar que l'acompanyés a Hostalric, a la casa del difunt notari Bonsoms, per demostrar la veracitat del seu relat. El batlle, acompanyat de diversos testimonis encuriosits, va acceptar el repte.

En arribar a la casa, els familiars de les autoritats judicials es van oposar a la recerca, al·legant que tots els papers oficials es trobaven a l'Arxiu de l'Escrivania. Però en Pere va insistir a pujar a la sala de dalt de l'habitatge. Davant la mirada de la comitiva, el pagès es va col·locar davant de l'armari, va comptar set rajoles a terra i va ordenar aixecar-les. Sota el paviment, tal com havia dit l'ànima condemnada a l'Infern, va aparèixer el manual petit de firmes.

Fig. 10 – Localització de l'acta que estava amagada en la que es recollía la cancelació del deute de Pere Porter.

En obrir-lo per la pàgina vint-i-set, el batlle i els escrivans van quedar trasmudats i muds de terror: allà hi havia, escrita de puny i lletra per Gelmar Bonsoms, l'acta de cancel·lació que demostrava que el deute havia estat totalment pagat.

Davant de la irrefutable evidència física d'un fet revelat en el més enllà, Porter va caure de genolls per donar gràcies a Déu, va exigir la restitució immediata dels seus béns embargats i el pagament de totes les costes judicials.

Fig. 11 – Pere Porter obligat a desdir-se pel tribunal de la Inquisició.

Tanmateix, el miracle va tenir un preu molt alt. Els familiars de les persones benestants que Porter havia afirmat veure a l'infern -incloent els alts funcionaris de la vegueria de Barcelona vinculats al crim de Sant Just Desvern- es van queixar formalment a les autoritats eclesiàstiques.

El Sant Ofici de la Inquisició de Barcelona va arrestar Pere Porter i el va tancar a les seves presons secretes per sotmetre'l a un rigorós interrogatori.

Els inquisidors volien esbrinar si la troballa del document es devia a arts de bruixeria o a un pacte demoníac. Malgrat la duresa del procés, el Tribunal va haver de reconèixer la santedat de la veritat continguda en el manual i el van posar en llibertat, tot i que li van prohibir parlar o escriure públicament sobre les seves experiències durant almenys dos segles.

Epíleg: La distorsió del mite i el destí final d'en Pere Porter

Malgrat el silenci imposat pel tribunal catòlic, la història era massa potent per quedar soterrada. A partir de l’any 1621, van començar a circular nombroses còpies manuscrites de la *Relació i memòria de l'espantós viatge que féu en Pere Porter*.

Un dels manuscrits més cèlebres, datat el 1734, es conserva actualment a l'Arxiu Històric Fidel Fita d’Arenys de Mar, i l’arribada de la impremta va popularitzar el relat en diferents edicions modernes impreses des del segle XIX fins a l’actualitat.

Fig. 12 – L’Arxiu Històric Fidel Fita, d’Arenys de Mar, on es conserva unes de les còpies manuscrites més antigues que es van fer del relat que narra el viatge de Pere Porter a l’infern.

El destí final de l'honrat pagès va estar marcat pel recel dels seus contemporanis, que el defugien pensant que estava embruixat o boig. Tot i que inicialment va patir una excomunió per part de l'Església a causa de la difusió de les seves

visions d'ultratomba, els registres oficials demostren que es va retractar abans de morir. Al Llibre d'Òbits de l'Arxiu Parroquial de Tordera es llegeix clarament: «A 7 de jener de 1618, morí lo vell Porter, excomunicat -retractio- Ilmo. Castanyer. sepultura simple, dia exèquies 8».

Fig. 13 – El carrer de l'infern, on els barcelonins, sempre àvids d'un cert protagonisme, situen en ell el punt per on va sortir Pere Porter a l'exterior quan va acabar la seva visita a l'inframón.

Lamentablement, el pas dels segles va acabar desfigurant la memòria d'aquell home just. L'escriptor Víctor Balaguer, en la seva obra *Las calles de Barcelona* (1866), va recollir la llegenda en el capítol dedicat al cèlebre «Carrer de l'Infern» de la ciutat comtal, lloc on segons la tradició urbana en Pere hauria sortit del seu viatge subterrani. Balaguer va batejar erròniament el personatge amb el nom de «Pere Botero», transformant un pagès víctima de la corrupció en un ésser gairebé demoníac o un personatge de por utilitzat per espantar les criatures.

Avui, en creuar els carrers històrics de Barcelona, en mirar les aigües recuperades de l'estany de Sils o en passejar sota l'ombra de les masies de Sant Just Desvern com Can Madorellet, que està al bell mig del poble, el mite de les Calderes de Pere Botero adquireix una dimensió molt més profunda: la d'una veu llançada des de l'abisme contra la injustícia dels homes. El crim de Jaume Carbonell, sepultat sota documents falsificats per la pròpia justícia barcelonina, va trobar el seu altaveu en un humil pagès de Tordera, demostrant que de vegades la veritat necessita recórrer els camins de l'infern per poder sortir a la llum de la terra.

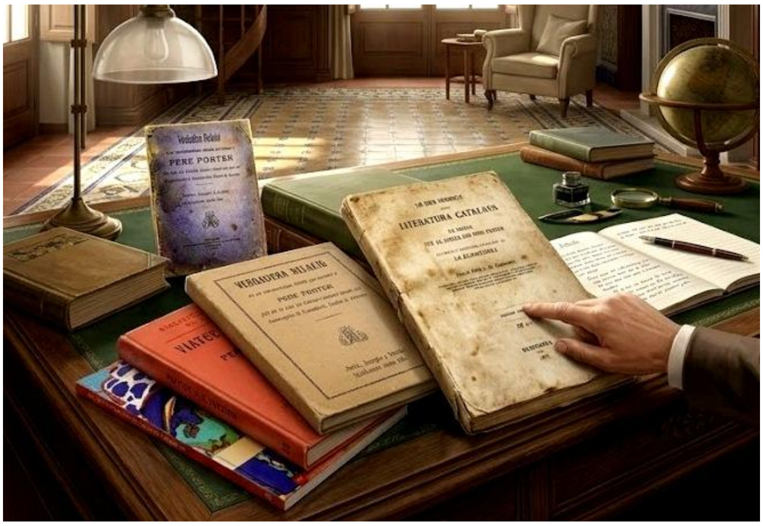

Fig. 14 – Des d'un primer moment, el mític viatge a l'infern de Pere Porter ha estat objecte d'un nombre considerable de publicacions. En canvi, del tràgic cas del santjustenc Jaume Carbonell s'ha parlat i escrit ben poc, tot i tractar-se d'un personatge real perfectament documentat.